

Lietuvos žydų genocido dienos išvakarėse – naujas stendas, leidinys ir paroda

Atkelta iš 1 p.

Angliškai į susirinkusius kreipęsis P. Shapiro sakė, jog yra žydų, čia gyvenusių šimtmečius, palikuonis. Jo žmona Aldona – anykštėnė.

„Šiandien įgyvendinamas projektas, pradėtas prieš kelis metus, siekiant papasakoti žydų bendruomenės, čia gyvenusios nuo 1600 metų vidurio, istoriją. Tarp jų buvo mano močiutė Zlata Zavilevitz ir jos brolis Zavilas. Jie emigravo į mano gimtąjį miestą Baltimorę, Merilando valstijoje. Ten 1901 m. Zavilas įkūrė savitarpio pagalbos šeimos draugiją. Ji tebeegzistuoja ir šiandien, praėjus 122 metams, ir yra bene seniausia žydų šeimos draugija pasaulyje.

Pirmą kartą su broliu Deividu į Kupiškį atvykome 1997 metais. Tarp kitų tais metais apsilankiusių Kupiškėje žydų paminėsiu Ann Rabinowitz iš Majamio, Floridos valstijos, ir tris Pietų Afrikos žydus – tai Alekas Meyers, Debbie Meyers, Ianas Rogow ir Mervyn Shapiro. Daug metų A. Rabinowitz buvo pasaulinės žydų organizacijos pirmininkė.

2018 m. organizacija „Prisimenant litvakus“ ir A. Rabinowitz pradėjo bendradarbiauti su Kupiškio etnografijos muziejumi siekiant sukurti stendą, trumpai pasakojantį šio miesto žydų bendruomenės istoriją“, – pasakojo P. Shapiro.

Jis išreiškė padėką visiems, įvairiais būdais prisidėjusiems įgyvendinant šią idėją.

Savivaldybės mero pareigas laikinai einantis rajono Tarybos narys Virginijus Umbra sakė, kad žydų bendruomenė Kupiškėje buvo labai stipri ir tas ryšys nenutrūksta iki šiol, žmonės, kurie gyvena toli, Jungtinėse Amerikos Valstijose, prisideda prie žydų atminimo įamžinimo. Jis dėkojo mecenatams, visiems, kurie bendradarbiavo, kad ši informacinė lenta atsirastų prie Kupiškio viešosios bibliotekos.

„Ši atminimo lenta ir kiekvienam lietuviui, ir svečiui anglų kalba atskleidžia, koks čia buvo gyvenimas palyginti visai neseniai, prieš 80 metų, ir šiek tiek anksteliau. Džiaugiuosi, kad šis atminimo ženklas yra šalia Kupiškio bibliotekos“, – teigė Viešosios bibliotekos direktorius Algirdas Venckus.

Jis kvietė mokytojus, vaikus ir visus kitus užsukti į biblioteką, kurioje eksponuojama nauja paroda iš Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejaus. Tai dokumentiniai pasakojimai apie žydų vaikų likimą

Leidinio „Kupiškio žydų bendruomenės atspindžiai. Kupiškėnų atsiminimai apie žydų bendruomenę“ sudarytoja muziejininkė Aušra Jonušytė (kairėje) ir kalbos redaktorė Virginija Juškienė.

Knygos viršelio autorė, Kupiškio meno mokyklos mokinė Augustė Žalkauskaitė, savo piešinį įteikė knygos leidybos mecenatui Philip Shapiro. Jurgos Banionienės nuotraukos

įvairiuose getuose, taip pat ir Vilniaus, apie jų išsigelbėjimą ir lietuvių, gelbėjusių žydus.

A. Venckus dėkojo P. ir A. Shapiro, kad jie parodė pavyzdį lietuviams, kaip turėtume ir vertinti, ir gerbti savo žmonių atminimą.

Svečiai Viešajai bibliotekai perdavė ypatingą dovaną – knygą, kurią išleido Shlomo Kodesh iš Kupiškio. Jis buvo kalbininkas, turėjo daug gražių prisiminimų iš savo gimtojo miesto, kuriuos sudėjo į knygą „Pasakojimai iš mano tėvo namų“. Šią knygą iš hebrajų kalbos į anglų išvertė A. Rabinowitz. P. Shapiro vylėsi, kad leidinys, papildysiantis bibliotekos fondus, vieną dieną bus išverstas ir į lietuvių kalbą.

IDĖJA, BRANDINTA DU DEŠIMTMEČIUS

Vėliau renginio dalyviai pakviesti į Kupiškio etnografijos muziejų, kur pristatyta Kupiškio meno mokyklos mokinių paroda „Kupiškio žydų bendruomenė. Praeities ir dabarties sąsajos“ ir naujas kraštutinis leidinys „Kupiškio žydų bendruomenės atspindžiai. Kupiškėnų atsiminimai apie žydų bendruomenę“.

Knygos sudarytoja A. Jonušytė papasakojo jos atsiradimo istoriją.

„Ši mintis brodo apie 20 metų. 2003 ir 2004 metais su Lauryno Stuokos-Gucevičiaus gimnazijos muziejininkais rinkau kupiškėnų prisiminimus apie žydų bendruomenę, apie jų buvusius kaimynus, bendrus renginius, šventes. Gimnazistų surinkta medžiaga gulėjo mano stalčiuje, bet visada kirbėjo mintis, kad reikia išleisti knygą.

Nauja knyga unikali dviem aspektais. Čia sudėti senųjų kupiškėnų atsiminimai apie Kupiškio krašte gyvenusių žydų bendruomenę, o istorijas užrašė Lauryno Stuokos-Gucevičiaus gimnazijos mokiniai. Knygą iliustravo Kupiškio meno mokyklos dailės skyriaus mokiniai.

Pagalvojau, jog būtų puiku, jei iliustracijas nupieštų Kupiškio meno mokyklos mokiniai. Mane labai nustebino, kad nuėjus jiems pristatyti idėją, mokiniai įdėmiai klausė, sulaukiau ir klausimų. Vaikai piešė iš nuotraukų kopijų, kurias jiems daviau, bet neuidavo ir į vietą pasižiūrėti. Labai džiaugiuosi Meno mokyklos mokiniais, mokytojoms, kurios idėją daug darbo“, – kalbėjo A. Jonušytė.

Ji pirmiausia dėkojo ir įteikė naują leidinį Kupiškio meno mokyklos mokytojoms Rimai Kalinkienei, Ritai Laskauskienei ir Ringailei Laskauskaičiai.

Knygos kalbos redaktorė Virginija Juškienė pabrėžė, kad tai unikalus leidinys, nors ir nedidelis, bet pati idėja – reta.

„Ši knyga dar negimusi suteiktė džiaugsmo senukams, kurie buvo aplankyti vaikų, naudos gavo patys vaikai, rinkę prisiminimus. Dabartinė karta turėjo progos piešti piešinius ir sužinoti naujų dalykų. Man buvo begalinis džiaugsmas skaityti knygą, kurios dar nėra. Nemačiau jos vizualinio vaizdo, bet žodis labai sužavėjo, jis buvo natūralus, tikras, šiltas, be jokių pagrazinimų, kontekstų, įvertinimų. Knyga jau pradėjo tarnauti bendruomenei, todėl reikia tik palinkėti jai tolesnės tarnystės ir kelio pas žmones“, – tvirtino V. Juškienė.

Kupiškio rajono nevyriausybinę organizacijų koalicijos valdybos pirmininkė Marytė Semaškienė, kuri parašė šį knygos leidybos projektą, papasakojo, kaip gauta jam lėšų. „Šis projektas – tai neprisivilęs

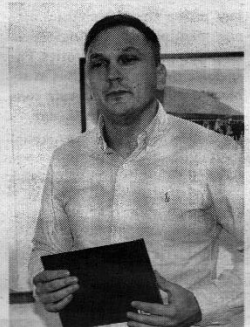
blynas. Knyga, kurią jūs vartysite, yra jauki ir labai šilta“, – pabrėžė ji.

Kupiškio meno mokyklos direktorė Daiva Šakickienė džiaugėsi, kad mokykla galėjo prisidėti prie šios knygos gimimo. „Žiūrėdama į užrašytus prisiminimus, mokinių pieštus darbus supranti, kad istorija gyva tada, kai mes ją liudijame, kai prisimename“, – teigė direktorė.

Ji dėkojo savo mokyklos mokytojoms ir 40 mokinių, kurie piešė iliustracijas.

P. Shapiro pabrėžė, kad labai džiugu, kad A. Jonušytės iniciatyva, pakvietus bendradarbiauti Kupiškio meno mokyklos mokinius, pavyko išleisti šią knygą. Ji paraginta dviem kalbomis, tad ją galės skaityti ir kupiškėnai, ir sveturi gyvenantys žydų palikuonys. Yra ir elektroninė šios knygos versija.

Kupiškio etnografijos muziejaus direktorė Jūra Sigutė Jurėnienė sakė, jog ši knyga – vaikų pilietiško

Paveldosaugininkas Vytis Zavackas buvo vienas jaunųjų muziejininkų, prieš 20 metų užrašiusių žmonių pasakojimus apie žydų tautybės gyventojus.

ugdymas, į ją subėga vaikų piešti ir rašyti darbai, informacija, kas buvo, ir ką dabar mato jaunimas.

Vienas iš gimnazistų, prieš 20 metų užrašiusių senosios kartos kraštiečių pasakojimus apie žydų tautybės gyventojus kupiškėnus, tuomet buvo gimnazijos muziejininkų būrelio narys Vytis Zavackas. Anot jo, apėmė keistas jausmas mintimis grįžus tiek metų atgal. Jis dėkojo A. Jonušytei, kuri sugebėjo sudominti mokinius.

„Ši knyga yra dviejų kartų darbas, nes kai mes rinkome šią informaciją, dauguma šių nuostabių piešinių autorių dar nebuvo gimę. Šis darbas yra prasmingas ir tarptautiškas“, – sakė V. Zavackas.

Per renginį koncertavo Kupiškio meno mokyklos mokiniai ir mokytojai. Vėliau visi pakviesti pasivaikinti žydų valgiais.

Visi Kupiškio meno mokyklos mokiniai, savo iliustracijomis papuošę naują leidinį, gavo jį dovanų.

Naujo kraštutinis leidinio „Kupiškio žydų bendruomenės atspindžiai. Kupiškėnų atsiminimai apie žydų bendruomenę“ sutiktuvės Etnografijos muziejuje.